

SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE'YE ENTEGRASYON SORUNU

Mustafa Enes KALAYCI¹

Öz

15 Şubat 2011 yılında Arap ülkelerinde “Arap Baharı” ayaklanmaları başlamış ve çoğu Arap ülkesine sıçramıştır. Arap Baharı kavramı Arap ülkelerinde sert ve baskıcı yönetime karşı artık daha özgür hayat talepleri doğrultusunda çıkmıştır. Özellikle Suriye özelinde olan ayaklanma ESAD rejimi tarafından diğer ülkelere nazaran daha sert bir güç kullanmıştır. 21. yy dünyasında yaşanan ve etkisi halen sürmekte olan Suriye savaşı karışıklığı hem Suriye hem bölgesel hatta uluslararası arenada sorun olmuştur. İç savaşın patlak vermesinin ardından milyonlarca Suriyeli ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Aslında bu göç hareketi sadece savaşın doğrudan etkileriyle sınırlı kalmamıştır. Artık Suriye’de yaşayan insanların temel ihtiyaçları karşılanamaz hale gelmiştir. Çatışma sırasında kamu hizmetlerinin çöküşü halkı daha da aciz bırakmıştır. Suriye’deki işsizlik oranları hızla artmış ve birçok kişi geçim kaynaklarını kaybetmiştir. Savaş dolayısıyla insanların ekonomik özgürlüklerinin yok olması durumuna gelmiş ve temel ihtiyaçlara erişilmez hale gelmiştir Hastaneler ve diğer sağlık merkezlerinin büyük bir kısmı zarar görmüş veya kullanılamaz hale gelmiştir. Ayrıca, temiz su kaynaklarının yok olması ve sanitasyon sisteminin çökmesi, salgın hastalıkların sebepleri olmuştur ve yaşam koşullarını daha da kötüleştirmiştir. Bu durum Suriyelilerin anavatanlarını terk etmek durumunda kalmasıyla sonuçlanmıştır. Bu makalede Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye olan entegrasyon problemi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli, Türkiye

INTEGRATION CHALLENGES OF SYRIAN REFUGEES IN TURKEY

Abstract

On February 15, 2011, the "Arab Spring" uprisings began and spread across Arab countries, driven by demands for freer lives against oppressive regimes. In Syria, these uprisings were met with extreme force by the Assad regime, leading to a prolonged civil war. This conflict has created significant challenges both regionally and internationally. Following the outbreak of the war, millions of Syrians were forced to flee. This migration was not only a result of the war's direct impacts but also the collapse of basic living conditions. Public services deteriorated, leaving many without access to infrastructure, water, food, or shelter. Unemployment soared, and economic independence was lost, making basic needs inaccessible. Healthcare infrastructure was also severely damaged, with many hospitals rendered inoperable. Additionally, the lack of clean water and sanitation systems caused the spread of diseases, worsening living conditions. These dire circumstances compelled many Syrians to leave their homeland. This article explores the integration challenges faced by Syrian refugees in Turkey, highlighting the complex social and economic dynamics of this ongoing humanitarian crisis.

Keywords: Migration, Syrian, Türkiye

¹ Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans öğrencisi,
mustafaeneskalayci0@gmail.com

Giriş

2011 yılında Arap devrimi süreciyle beraber Tunus'ta, baskıcı rejime ayaklanma gösterileri başlamıştır. Arap ülkelerindeki özgürlük talepleri bastırılırken Suriye özelinde çok sert bir tutum sergilenmiş olup bazı eylemcilere silah ile bastırma yöntemi izlenmiştir. Öyle ki Suriye'deki yönetim destekli kuvvetler halka ateş açmış ve bu durum diğer Arap ülkelere nazaran Suriye'deki özgürlük talepleri artık iç savaşa doğru evrilmiştir. Bu durum sonucunda yaklaşık 1 milyon kişi hayatını kaybetmiş ve yaklaşık 10 milyon kişi ülkeyi terk etmek durumunda kalmıştır. ‘‘ Suriye iç savaşının şiddetinin artmasına bağlı olarak milyonlarca Suriyeli başta Türkiye olmak üzere Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır, Kuzey Afrika ve Avrupa ülkelerine göç etmiştir. İlk Suriyeli kafile 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye'ye ulaşmıştır. Bu tarihten itibaren Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı gittikçe artmıştır. ‘‘Açık kapı’’ politikası çerçevesinde Türkiye'ye giriş yapan hiçbir Suriyeli geri gönderilmemiş ve kendilerine ‘‘geçici koruma statüsü’’ verilmiştir.’’ (Özdemir, 2017, s. 2) Türkiye ve diğer ülkelere giden Suriyeli mülteciler sınır kapısından rahat şekilde geçmişlerdir. Verilen statü savaş bitmesi durumunda Suriyelileri geri gönderme konusunda Uluslararası Hukuk Türkiye Cumhuriyeti yanında yer almasını sağlayacaktır. Ancak bir parmak izi, isim gibi kişilerin kimliklerine dair bir bilgi alınmamıştır. Bu durum ilk başlarda bir sorun teşkil etmemiştir fakat bu durumun ehemmiyeti sonradan fark edilmiştir. Göç idaresi başkanlığı 2013 yılında kurulmuş olup kişilere çalışma hakkı statüsü, geçici ikamet kartı gibi kimlikler sonradan verilmiştir. Bu makalede Türkiye Suriyeli mülteciler için sosyal medya ve literatür araştırmasına göre alınması gereken önlemler ve sorunları ele almaktadır.

1. Göç

Göç tarih boyunca dünyada varlığını sürdüren bir olaydır. Göç insanların veyahut toplulukların doğduğu ya da yaşadığı yerlerden ayrılıp farklı bir yere taşınması olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası kuruluşlarca göç sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci gibi kavramlarca açıklanmıştır. TDK'ye göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi; taşınma, hicret, muhaceret.

1.1. Suriyeliler ve Göç

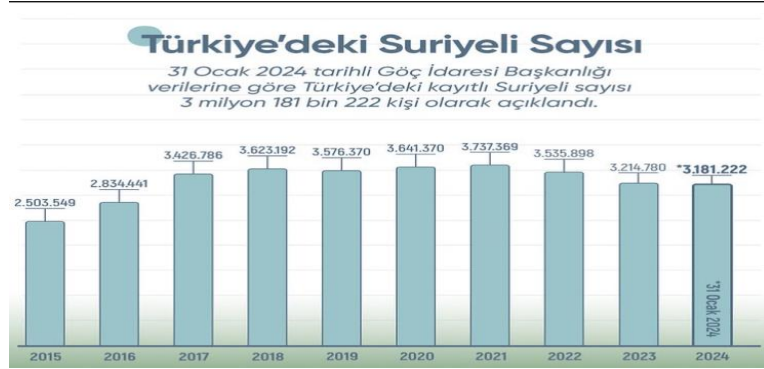
Türkiye 1951 Cenevre sözleşmesi gereğince sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü vermektedir. ‘‘Avrupa dışından gelmiş kişiler ise Türkiye'ye geçici olarak sığınabiliyor ve kendilerine ‘‘sığınmacı’’ statüsü veriliyor. Bu sebeple, Türkiye'ye kaçan Suriyeler mülteci’’ değil ‘‘sığınmacı’’ statüsüne sahipler. ‘‘Sığınmacı’’ statüsü, mültecilikten doğan bazı doğal hakları içermediğinden, Türkiye yönetmelik ve genelgeler çıkararak Suriyeliler lehine özel uygulamaları yürürlüğe soktu. Türkiye, 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği uyarınca, ‘‘sığınmacı’’ statüsü verdiği Suriyelilere ‘‘geçici koruma’’ sağlıyor. Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar hukuken ‘‘makul bir süre için Türkiye'de kalma’’ iznine ve ‘‘üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilene kadar geçici sığınma hakkına sahipler. Türkiye'nin izlediği ‘‘açık kapı politikası’’ çerçevesinde, pasaportu bulunmayanlar dâhil, kabul ettiği tüm Suriyeli sığınmacılara sağladığı ‘‘geçici koruma’’ rejimi, uluslararası kuruluşlar tarafından uluslararası hukuka ve insani yükümlülöklere uygun olarak değerlendiriliyor’’. (Kap, 2014, ss. 31-32) Bu durum sonucunda Suriyelilere geçici ikamet kartı, çalışma kartı gibi şartların kapısını aralamıştır. Ayrıca Suriyeliler için 2014 değişikliği neticesinde sağlık, eğitim gibi konularda alacakları yardımların sınırı çizilmiştir.

1.2.1 Suriyelilerin Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri

Suriye'den Türkiye Cumhuriyeti'ne göç her geçen gün artmakta. Azalma durumu ise Türkiye'den Avrupa Birliğine kaçak şekilde gidenlerdir. İç işleri bakanı ALİ Yerlikaya'nın ‘‘150.000 Suriyeli adreste yok büyük ihtimalle Avrupa'ya gittiler. (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).Zaten Suriyeliler

Türkiye Cumhuriyeti’ni Avrupa birliğine açılan kapı olarak görmeleridir. Bu durum savaş patlak vermesinin ardından Türkiye Cumhuriyeti göç edilen en fazla ülke olmalarına ışık tutmuştur fakat sadece kapı özelinde değil başka etkenlerde vardır. Türkiye Cumhuriyeti diğer Ortadoğu ülkeleri gibi değildi. Türkiye Cumhuriyeti hem özgür olan hem de Müslüman çoğunlukta olması Türkiye Cumhuriyeti’ni tercih etmelerinde çok büyük bir rol oynamıştır. Ayrıca bir başka neden ise Türkiye Cumhuriyeti’nin izlediği açık kapı politikası durumu kolaylaştırmıştır. Çok büyük etkisi olmasa da Türkçe’nin Arapçaya olan benzerliği de göz ardı edilmemelidir.

Tablo 1: Türkiye’deki Suriyeli Sayısı

Kaynak: www.mülteciler.org.tr

2. Suriyeli ve Türk Nüfusun Demografik Eğilimleri

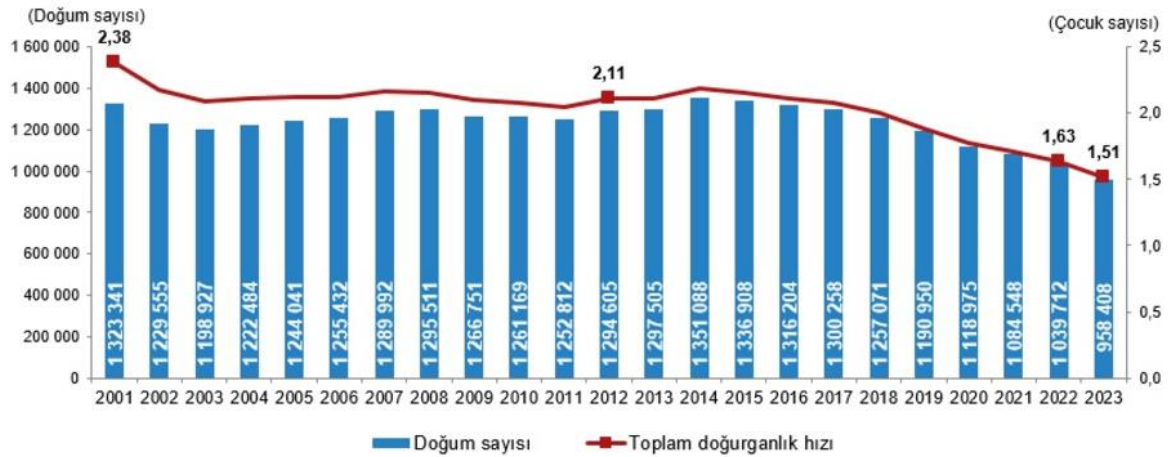
Nüfusuna oranla en yoğun Suriyeli sığınmacı varlığı Kilis’tedir. Kilis, nüfusunun %96.50’si kadar Suriyeli sığınmacı barındırmaktadır. İkinci sırada Hatay yer almaktadır. Hatay’da Suriyelilerin mevcut nüfusa oranı %25.19’dur. Nüfusunun %10’ndan fazla Suriyeli barındıran diğer illeri ise Şanlıurfa (%22.10), Gaziantep (%16.89) ve Mardin (%12) olarak sıralanmaktadır. Diğer illerin barındırdığı Suriyeli sayısı mevcut nüfuslarının %10’nun altındadır. Suriyeli sığınmacıların emek piyasalarına etkilerini değerlendirmede bu istatistikler son derece önem arz etmektedir. Nitekim giriş bölümünde değinildiği gibi bu çalışmada nüfusunun %10’undan fazla Suriyeli barındıran iller ve etki alanlarındaki komşu illerdeki işgücü parametreleri dikkate alınarak değerlendirme yapılacaktır. Bu iller, Türkiye İstatistik Kurumunun sınıflamasına göre TR 63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye), TR C1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis), TR C2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve TR C3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 2: İllere Göre Suriyeli Sayısı

2017	İl Nüfusu (1000 Kişi)	Suriyeli Nüfus (1000 Kişi)	Sığınmacıların Nüfusa Oran %
Hatay	1.555.165	391.694	25.19
Kahramanmaraş	1.112.634	92.730	8.33
Osmaniye	522.175	45.521	8.72
TR 63	3.189.974	529.945	16.61
Gaziantep	1.974.244	333.518	16,89
Adıyaman	610.484	26.789	4,39
Kilis	13.825	126.248	96,50
TR C1	2.598.553	486.555	18,72
Şanlıurfa	1.940.627	428.838	22.10
Diyarbakır	1.673.119	30.280	1,81
TR C2	3.613.746	459.118	12,70
Mardin	796.237	95.516	12,00
Batman	576.899	20.045	3,47
Şırnak	483.788	14.959	3,09
Siirt	322.674	3.426	1,06
TR C3	2.179.598	133.946	6.14

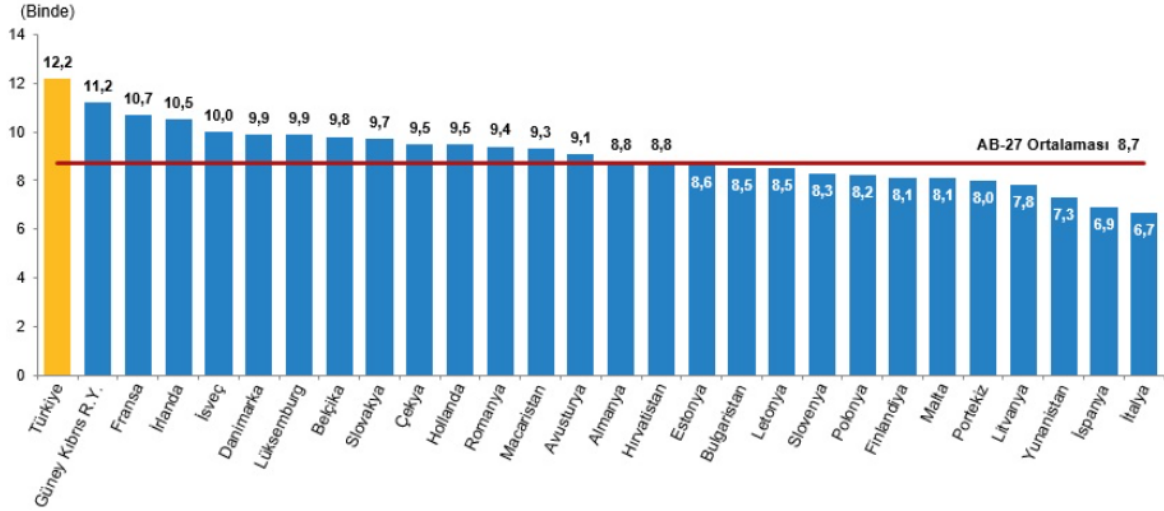
TÜİK ve GİGM istatistiklerinden elde edilmiştir. (www.tuik.gov.tr / www.goc.gov.tr)

2.1 Türkiye ve Demografik Yapı

Tablo 3. Türk Kadınlarının Doğum Hızları

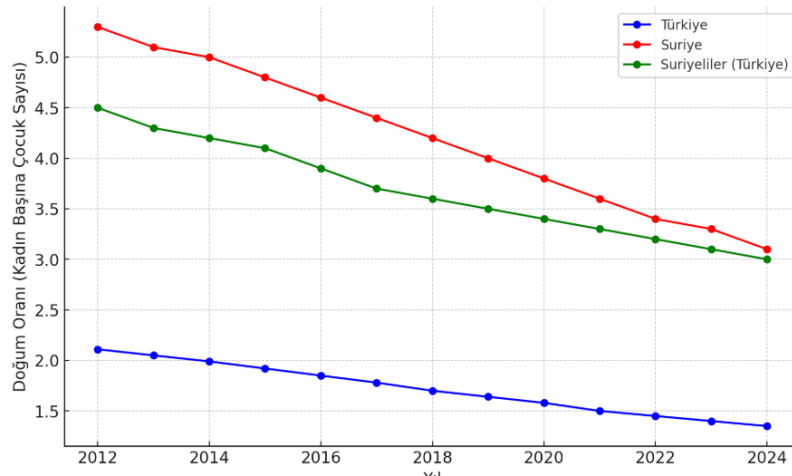
Kaynak : (Tüik, 2024)

Bu durum aslında bir gelişmiş ülke statüsüne geçişte önem arz etmektedir. Güncel durumda Türkiye Cumhuriyeti “Gelişmekte Olan Ülke” statüsündedir. Bu durumun bu hızla devam etmesi durumunda ise ab ortalaması altına düşme tehlikesi göstermektedir.

Tablo 4: Kaba Doğum Hızının Avrupa Birliği Üye Ülkeleri İle Karşılaştırılması, 2022

Kaynak : (TÜİK, 2024)

Suriyeliler de ise bu durum tam tersi niteliğindedir. Bugün Türkiye’deki Suriyelilerin yarısı 0-18 yaş, 1 milyon 200 bini ise 19-39 yaş arasında. Doğurganlık yaş grubundaki kadın sayısı 785 bin 561’dir. Türkiye’de 2022 yılı verilerine göre doğurganlık hızı 1.62 oldu. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2.10’un altında kaldığını gösteriyor. Suriye’de doğum hızı 2.7 olurken, Türkiye’deki Suriyeli kadınların doğurganlık hızı 5,3 seviyesinde. (Karaca, 2023) “Yaklaşık her yıl yaklaşık 100-120 bin Suriyeli bebek doğuyor. Bugüne kadar Türkiye’de doğan Suriyeli bebek sayısı 900 bini aştı”. (Bbc, 2024) Gelecek yüzyıllarda bu durum bizler için çok büyük bir tehdittir.

Tablo 5: Türkiye Ve Suriye Doğum Oranı (2012-2024) Ve Türkiye’deki Suriyeliler

3. Sonuç

Türkiye, uzun yıllardır devam eden Suriye iç savaşı başta olmak üzere, bölgesel istikrarsızlıklar nedeniyle büyük bir mülteci yüküyle karşı karşıya. Bu durum, ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasi yapısını derinden etkilemekte, kamu hizmetlerine olan talebi artırmakta ve aynı zamanda toplumsal uyumu zorlamaktadır. Avrupa Birliği’nin sınırlı desteği ve mültecilerin ülkelerine dönüşlerinin zor olması, Türkiye’nin yükünü daha da artırmaktadır. Yapay zekâ gibi teknolojilerin kullanımı, mültecilerin entegrasyonu ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için yeni fırsatlar sunsa

da, bu krizin köklü çözümü için uluslararası işbirliği ve sürdürülebilir politikalar gerekmektedir. Mültecilerin eğitim, sağlık ve istihdam gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması, toplumla entegrasyonlarının sağlanması ve ülkelerine güvenli dönüşlerinin desteklenmesi, bu sürecin öncelikleri arasındadır. Bu süreçte, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve hükümetlerin iş birliği içinde çalışması büyük önem taşımaktadır. Mülteci kamplarındaki yaşam koşullarının iyileştirilmesi, mülteci çocukların eğitimine yatırım yapılması ve mülteci kadınların güçlendirilmesi gibi konulara odaklanılmalıdır. Ayrıca, mülteci kriziyle mücadelede, yerel yönetimlerin ve özel sektörün de rolü büyüktür.

Türkiye'deki mülteci krizi, sadece Türkiye'nin değil, tüm dünyanın gündeminde olan bir sorun. Bu krizin çözümü için uluslararası toplumun daha fazla sorumluluk alması gerekmektedir. Yapay zekâ gibi teknolojilerin kullanımı, mülteci yönetiminde yeni bir dönem başlatabilir. Ancak, bu teknolojilerin etik ve hukuki boyutları göz ardı edilmemelidir. Mültecilerin hakları, onların insan onuruna yakışır bir yaşam sürmeleri ve toplumla barış içinde bir arada yaşamasını sağlamak için korunmalıdır. Peki, Türkiye bu zorlu süreçte nasıl daha iyi bir konuma gelebilir? Uluslararası toplum mülteci krizine karşı nasıl daha etkin bir rol oynayabilir? Bu soruların cevapları, geleceğimiz için belirleyici olacaktır. Mülteci krizi, sadece insani bir sorun değil, aynı zamanda güvenlik, ekonomik ve siyasi bir sorundur. Bu nedenle, bu krizin çözümü için kapsamlı ve uzun vadeli çözümler üretilmelidir.

Kaynakça

- BBC Türkçe (2024). *Türkiye’de Suriyeli bebeklerin doğum oranları*. Erişim Tarihi: 05 Ocak 2025. Erişim Adresi: www.bbc.com/turkce
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: “150.000 Suriyeli adreste yok, büyük ihtimalle Avrupa’ya gittiler”. İzmir İl Göç İdaresi Müdürlüğü Resmi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 07 Ocak 2025. Erişim Adresi: <https://izmir.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-adres-tahkikatlarindan-sonra-suriyelilerin-sayisinin-2-milyon-935-bin-742ye-dustugunu-acikladi>.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024). Türkiye’deki Suriyeli sayıları ve illere göre dağılımı. *İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı Resmi Web Sitesi*. Erişim Adresi: www.goc.gov.tr
- Kap, Y. (2014). Türkiye’deki geçici koruma rejimi ve Suriyeliler. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 10(38), 31-45.
- Mülteciler Derneği (2024). Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin güncel durumu. *Mülteciler Derneği Resmi Web Sitesi*. Erişim Adresi: www.multeciler.org.tr
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye’ye etkileri. *Journal of Migration Studies*, 3(2), 1-10.
- TÜİK (2024). *Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri kaba doğum hızı karşılaştırması*. Türkiye İstatistik Kurumu resmi web sitesi. Erişim Adresi: www.tuik.gov.tr
- TÜİK (2023). *Türk kadınlarının doğum hızları Türkiye İstatistik Kurumu resmi web sitesi*. Erişim Adresi: www.tuik.gov.tr